

Μάρω Δούκα

Μεγάλες συναντήσεις με ανεξίτηλες μορφές

Η 69χρονη συγγραφέας από τα Χανιά με το «Τίποτα δεν χαρίζεται» χαράσσει τα όρια ενός σύμπαντος ενώ κινείται φαινομενικά μέσα στην ελληνική συγγραφική και καλλιτεχνική επικράτεια

ΓΡΑΦΕΙΟ ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Είναι τόσα τα περιστατικά, τα ονόματα, οι εποχές, οι τίτλοι των βιβλίων, οι σχέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους ξεχασμένους και σπουδαίους, η βουερή καλλιτεχνική και ανθρώπινη πραγματικότητα, που δεν θα ήθελε κανείς να ξεχάσει, ενώ θα είχε τελειώσει το διάβασμα, ή θα είχαν περάσει χρόνια δίχως να έχει ξαναπάσει στα χέρια του το «Τίποτα δεν

«Αυτός λοιπόν ήταν ο ρηξικέλευθος Κώστας Ταχτσής; Τούτος εδώ ο χαριτωμένος κύριος; Αυτός ήταν ο αδέκατος πνευματικός άνθρωπος;

χαρίζεται» της Μάρως Δούκα, ώστε ένας και μοναδικός είναι ο τρόπος να το κρατήσει για πάντα ζωντανό μέσα του: να διαβάσει τα δεκαεννέα κείμενα του τόμου όπως διαβάζαμε τα παραμύθια, που οι μορφές τους παραμένουν ανεξίτηλες στη συνείδησή μας, αν και το ζητούμενό τους επικεντρώνεται στο ηθικό επιμύθιο που ο αφηγητής απέβλεπε εξαρχής να ενσταλάξει μέσα μας.

Πώς αλλιώς, όταν στις πρώτες κιόλας σελίδες δεν γειτνιάζουν απλά, αλλά μια αδιήρητη ανάγκη κάνει να συγγενεύουν ο ποιητής Μανόλης Αναγνωστάκης με μια Τουρκάλα από τη Σμύρνη και ο Πατριάρχης Κηρουάριος με έναν Έλληνα εστιάτορα στο Μπρονξ της Νέας Υόρκης που κατάγεται από τα Φιλιατρά, και στις τελευταίες σελίδες ο Γεώργιος Βιζυηνός με τον θάνατο του Μπακούιν και της Γεωργίας Σάνδη - ενώ είναι σαν να ανοίγεται με τη γέννηση του πρώτου, τον Μάρτιο του 1849, ένα βιβλίο συγχαρητηρίων και να υπογράφουν συγκινημένοι για τον ερχομό του στον κόσμο ο Διονύσιος Σολωμός, ο Ανδρέας Κάλβος, ο Αλέξανδρος Δουμάς γιος και ο Κάρολος Ντίκενς.

Η προϋπόθεση

Αν ο τίτλος του βιβλίου της Μάρως Δούκα «Τίποτα δεν χαρίζεται» κατακυρώνεται, θριαμβευτικά θα έλεγε κανείς, ενώ έχει φτάσει στις τελευταίες του σελίδες, είναι κυρίως γιατί τον αναγνωρίζεις ως μια πραγματοποιημένη από την πλευρά της συ-

γγραφώς προϋπόθεση, με την έννοια ότι έχει αποκτήσει η ίδια μια σχεδόν πλήρη συνείδηση των ανθρώπων και των πραγμάτων πολύ πριν έρθει σε επαφή μαζί τους. Δεν θα ήταν υπερβολή να συμπεραίνει κανείς πως αν η Μάρω Δούκα οικειώθηκε με τον συγκλονιστικό τρόπο που το έπραξε, σε συγγραφικό και ανθρώπινο επίπεδο, τόσο τον Γιάννη Ρίτσο και τον Στρατή Τσίρκα όσο και τη Μέλπω Αξιώτη και τη Διδώ Σωτηρίου (για παράδειγμα οι τέσσερις τους), είναι γιατί τους έπλασε μέσα της πολύ πριν τους γνωρίσει, στη διάρκεια των παιδικών και των εφηβικών της χρόνων στα Χανιά της Κρήτης. Τους έπλασε ως ιδεατές μορφές με τις αγωνίες, τους φόβους, τα ενδιαφέροντα και τα όνειρα που προϋποθέτουν, σε ακατέργαστη μορφή, τα χρόνια αυτά (γι' αυτό καλό είναι το «Τίποτα δεν χαρίζεται» να διαβάζεται παράλληλα με ένα άλλο βιβλίο της Μάρως Δούκα, «Τα μαύρα λουστρίνια»), έτσι ώστε όταν συναντήθηκε μαζί τους είτε μέσα από τα κείμενά τους είτε επειδή γνώρισε τους ίδιους, να δικαιούται να αισθανθεί ως ο σκεύος εκλογής. Οτι δηλαδή είχε επιλεγεί σε αμνημόνευτους χρόνους προκειμένου να τους διασώσει με τον τρόπο που, ο επίσης κρητικός πεζο-

Διηγήματα και μυθιστορήματα της πολυβραβευμένης Μάρως Δούκα έχουν μεταφραστεί σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες. Σήμερα, τα βιβλία της κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Πατάκη

γράφος Παντελής Πρεβελάκης, γράφει για το Ρέθεμνος ενώ απευθύνεται στους συντοπίτες του Ρεθεμνιώτες: «Να κάνουμε (εννοεί το Ρέθεμνος) σημάδι αλληλογνωριμίας μας στον κάτω και στον πάνω κόσμο».

Καθοριστική συμβολή

Συμπερασματικά όσο υπόλογοι μπορεί να λογαριάζονται ο Ανδρέας Φραγκιάς, ο Μ. Καραγάτσης, ο Τάσος Λειβαδίτης, ο Παύλος Ζάννας, για τη διαμόρφωση της Μάρως Δούκα, στον ίδιο βαθμό η δημιουργός της «Αρχαίας σκουριάς» συμβάλλει, χάρη σε όσα

είχε καταθέσει με οδυνηρό τρόπο πριν καν υποψιαστεί την ύπαρξή τους και με όσα καταθέτει ενώ τους έχει γνωρίσει πια, ώστε η θέση τους να διαγράφεται ακόμα πιο καθοριστικά στα χρόνια που έρχονται. Γεγονός που σημαίνει ότι οι μεγάλες συναντήσεις συντελούνται πάντα ερήμην ή ενώ το αγνοούν τα συμβαλλόμενα μέρη, με την αλληλοτροφοδοσία τους να γίνεται τόσο πιο πλούσια όταν δεν την προέβλεπε κανένας σχεδιασμός ζωής παρά μια βαθύτατη εσωτερική ανάγκη. Αν η Μάρω Δούκα με το «Τίποτα δεν χαρίζεται» χαράσσει τα όρια ενός σύμπαντος ενώ κινείται φαινομενικά μέσα στην ελληνική συγγραφική και καλλιτεχνική επικράτεια, είναι γιατί ένα βιβλίο που θα ήταν συναρπαστικό ως ένα εξομολογητικό βιβλίο αναμνήσεων, οργανώνεται με την προοπτική ενός ακόμη μυθιστορημάτος της. Και όπως ακριβώς στις μεγάλες αφηγηματικές της συνθέσεις, τα δευτερεύοντα ή τριτεύοντα πρόσωπα αναγνωρίζεται η συμβολή τους εξίσου καθοριστική με την ενεργό παρουσία των πρωταγωνιστικών, το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με το «Τίποτα δεν χαρίζεται».

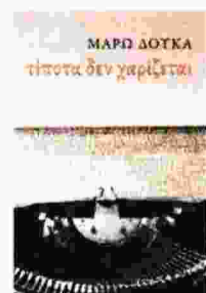
Αισθάνεται κανείς να τον παρακολουθούν για πάντα - έστω και αν η μνεία τους γίνεται για μια μόνο φορά-

η «λαμπρή κοπελιά» που συναντήθηκε μαζί της η συγγραφέας στην «Ωρα» το 1977 και εικοσιένα χρόνια αργότερα θα αναγνωρίσει στο πρόσωπό της την αγαπημένη φιλόλογο του γιου της, ή ο φιλόλογος Γκέκας του Διοικητικού Συμβουλίου της Δημόσιας Βιβλιοθήκης στη Βέροια, όσο τουλάχιστον αισθάνεται να τον στοιχειώνουν ο Μάνος Χατζιδάκις και ο Γιώργος Ιωάννου με το ξεχωριστό κείμενό του ο καθένας μέσα στο βιβλίο.

Στο σπίτι του Ταχτσή

Αν σε κάτι διαφέρει η πεζογράφος Μάρω Δούκα, η δημιουργός δηλαδή της «Ουράνιας μηχανικής», του «Σκούφου από πορφύρα» και τόσων άλλων μυθιστορημάτων σε σχέση με την «απομνηματογράφο» του «Τίποτα δεν χαρίζεται», είναι το γεγονός πως μια τόσο βαθιά ανατόμος των ανθρώπινων αντιφάσεων, όταν τις συναντά στην καθημερινότητά της σχεδόν εξεγείρεται, όπως μας γίνεται αντιληπτό με μια ηθικολογική πρόθεση που αραιά και πού επισημαίνεται στα κείμενά της, κυρίως σε ένα κείμενό της για τον Κώστα Ταχτσή, όταν περιγράφει μια σύναξη στο σπίτι του: «Αρχισα να αναγνωρίζω πολλούς, φυσιογνωμίες που ως τότε πίερα μόνο από εφημερίδες ή από την τηλεόραση, κοσμικοί, δημοσιογράφοι, ξανθιές πλούσιες, κυρίες και κύριοι, πθθοποιοί, μουσικοί, πολιτικοί. Ο Ταχτσής τους υποδεχόταν όλους με άνεση και εγκαρδιότητα. Σαν κάτι να είχε ανατραπεί μέσα μου. Αυτός λοιπόν ήταν ο ρηξικέλευθος Κώστας Ταχτσής; Τούτος εδώ ο χαριτωμένος κύριος; Αυτός ήταν ο αδέκατος πνευματικός άνθρωπος; Τούτος εδώ ο συγκαταβατικός και φιλόξενος οικοδεσπότης; Τον έβλεπα που μιλούσε με τον κύριο τάδε, γνωστότατο, καλοχτενισμένο πάντα, πομπώδη δημοσιογράφο και αναρωπιόμουν τι το κοινό θα μπορούσαν να έχουν μεταξύ τους».

Βεβαίως επειδή η Μάρω Δούκα ακόμη και στο πλέον ακραίο πολιτικό της κείμενο παραμένει πεζογράφος με την έννοια ότι τα αναπαριστάμενα ιστορικά γεγονότα, ακόμη και στην πιο κυριολεκτική τους εκδοχή έχουν μ' έναν ανεξίτηλο συγγραφικό τρόπο ενσωματωθεί στην περιοχή του μύθου, το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τα σκιαγραφούμενα πρόσωπα στις εξομολογητικές της σελίδες. Κάτι εξίσου συγκινητικό με το γεγονός ότι, αν και γνωρίζει πολύ καλά η Μάρω Δούκα τους λογαριασμούς που ανοίγει με τον χρόνο τόσο για τον εαυτό της όσο και για τους άλλους, δεν θέλει σε καμιά περίπτωση να εξασφαλίσει την ετυμολογία του. Και ενώ οι θέσεις της εκφράζονται διακριτά και διακεκριμένα, το κατατιθέμενο υλικό προσφέρεται στον καθένα που θα ήθελε να το εγκολπωθεί και να το διαχειριστεί με έναν τελείως διαφορετικό ιδεολογικό, πνευματικό και αισθητικό, σε σχέση με τον δικό της, τρόπο.

Μάρω Δούκα **ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΧΑΡΙΖΕΤΑΙ**

Εκδ. Πατάκη 2016, σελ. 344, Τιμή: 18 ευρώ